

Verificarea înscrisului în original în cadrul procedurii de investire cu formulă executorie

Prof. dr. Gabriel Boroi - formator I.N.M.
Asist. drd. Carla Alexandra Anghelescu - judecător,
Judecătoria Sector 1 București

Prin art. I pct. 20 din legea nr. 138/2014 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe¹ a fost introdus un nou articol, art. 640¹, cu următorul cuprins:

„Investirea cu formulă executorie

Art. 640¹. – (1) Titlurile executorii, altele decât hotărârile judecătorești, pot fi puse în executare numai dacă sunt investite cu formulă executorie.

(2) Cererea de investire cu formulă executorie se soluționează de judecătoria în circumscripția căreia se află domiciliul sau sediul creditorului ori al debitorului, după caz, în cameră de consiliu, fără citarea părților. Dacă domiciliul sau, după caz, sediul creditorului se află în străinătate, creditorul va putea depune cererea de investire și la judecătoria în circumscripția căreia se află domiciliul său ales.

(3) Instanța va verifica dacă înscrisul întrunește toate condițiile de formă cerute de lege pentru a fi titlu executoriu, precum și alte cerințe în cazurile anume prevăzute de lege.

(4) Încheierea prin care se respinge cererea de investire cu formulă executorie poate fi atacată numai cu apel de către creditor, în termen de 5 zile de la comunicare.

(5) Încheierea prin care se admite cererea de investire cu formulă executorie nu este supusă niciunei căi de atac, dar legalitatea acesteia poate face obiectul contestației la executare.

(6) Formula executorie are următorul cuprins: „Noi, Președintele României, Dăm împuternicire și ordonăm executorilor judecătorești să pună în executare titlul (Aici urmează elementele de identificare a titlului executoriu.) pentru care s-a pronunțat prezenta încheiere de investire cu formulă executorie. Ordonăm agenților forței publice să sprijine îndeplinirea promptă și efectivă a tuturor actelor de executare silită, iar procurorilor să stăruie pentru ducerea la îndeplinire a titlului

¹ Publicată în M.Of. nr. 753/16.10.2014, Partea I.

executoriu, în condițiile legii. (Urmează semnătura președintelui completului și a grefierului)”.

Practic, modificarea adusă dispozițiilor Codului de procedură civilă constituie reintroducerea procedurii învestirii cu formulă executorie de către instanța de judecată², aceasta reprezentând o procedură separată de încuviințarea executării silite, etapă a executării silite atribuită executorului judecătoresc ca urmare a modificării art. 665 prin art. I pct. 29 din Legea nr. 138/2014.

Deși conținutul art. 640¹ C.proc.civ. are o formulare similară reglementării procedurii de învestire cu formulă executorie din Codul de procedură civilă din 1865, cu modificările și completările ulterioare, anume dispozițiilor art. 269 și art. 373³ alin. (1) și (2), în practică există două opinii în ceea ce privește obligativitatea depunerii înscrisului pentru care se solicită învestirea cu formulă executorie în original.

Într-o opinie, pe care nu o considerăm întemeiată, se susține că nu este obligatorie depunerea în original a înscrisului pentru care se solicită învestirea cu formulă executorie întrucât legea nu prevede în mod expres o asemenea obligație, care a fost prevăzută în schimb în situația depunerii titlului executoriu în original sau în copie legalizată la executorul judecătoresc odată cu cererea de încuviințare a executării silite, conform art. 663 alin. (4) C.proc.civ.

În același sens, se afirmă că noua reglementare prevede obligativitatea emiterii unei încheieri care cuprinde formula executorie, nemaifiind astfel necesară aplicarea unei ștampile (procedeu intrat în cutuma instanțelor de judecată corespunzător reglementării anterioare), precum și faptul că procedura de învestire cu formulă executorie este o procedură necontencioasă în care se verifică aspectul formal al titlului, iar această verificare se poate face pe baza copiei certificate conform cu originalul.

De asemenea, se afirmă că sunt aplicabile dispozițiile art. 292 alin. (1) C.proc.civ. conform căruia „dacă prin lege nu se dispune altfel, fiecare parte are dreptul să depună înscrisurile de care înțelege să se folosească, în copie certificată pentru conformitate”, or prin lege nu se dispune altfel.

Un alt argument al posibilității admiterii cererii de învestire cu formulă executorie îl reprezintă intenția legiuitorului de a degreva instanțele de acțiunile având ca obiect încuviințarea executării silite, concomitent cu păstrarea unui control judecătoresc asupra începerii executării silite, intenția legiuitorului nefiind aceea de a reveni la procedurile anterioare noului cod de procedură civilă, ci de a

² În același sens, a se vedea și G. Boroi, Delia Narcisa Theohari, „Sinteza principalelor modificări și completări aduse Codului de procedură civilă prin Legea nr. 138/2014”, Editura Hamangiu, București, 2014.

face un pas înainte și de a menține celeritatea procedurilor de începere a executării silite.

În opinia noastră, apreciem că soluționarea cererii de investire cu formulă executorie conform art. 640¹ C.proc.civ. presupune verificarea înscrisului în original de către instanța de judecată.

Pentru a ajunge la această concluzie se impune recurgerea în continuare la interpretarea dispozițiilor legale.

Într-o interpretare sistematică a dispozițiilor art. 640¹ C.proc.civ., trebuie subliniat că acesta a fost introdus în cadrul Capitolului al II-lea intitulat „Titlul executoriu” din Titlul I al Cărții a V-a referitor la dispoziții generale privind executarea silită.

Prin executare silită se înțelege procedura prin intermediul căreia titularul unui drept, recunoscut printr-un titlu executoriu, constrânge, cu ajutorul organelor de stat competente, pe cel care îi încălcă dreptul să execute obligația arătată în titlu, asigurându-se în felul acesta respectarea dreptului și restabilirea ordinii de drept încălcate.

Executarea silită reprezintă o fază a procesului civil, natura sa juridică nefiind influențată de faptul că, uneori, procesul civil parcurge numai faza judecătii ori numai faza executării silite (când se execută un alt titlu executoriu decât hotărârea unui organ de jurisdicție)³.

Potrivit art. 632 C.proc.civ. care definește „temeiul executării silite”, executarea silită se poate efectua numai în temeiul unui titlu executoriu, alineatul 2 stabilind sfera de aplicare a noțiunii de „titlu executoriu”, anume hotărârile executorii prevăzute în art. 633, hotărârile cu executare provizorie, hotărârile definitive, precum și orice alte hotărâri sau înscrisuri care, potrivit legii, pot fi puse în executare.

Astfel, titlul executoriu poate fi definit ca fiind actul întocmit potrivit legii, de organele competente, care servește la pornirea executării silite și la realizarea, pe această cale, a drepturilor recunoscute prin actul respectiv.

În acest sens, obligația creditorului de a depune în original înscrisul pentru care se solicită investirea cu formulă executorie rezultă în primul rând din interpretarea literală a termenilor utilizați de legiuitor, respectiv din folosirea în cuprinsul art. 640¹ alin. (3) C.proc.civ. a termenului de „înscris”, în acest caz termenul nefiind folosit cu sensul de mijloc de probă, ci prin raportare la efectul unui înscris constând în posibilitatea acestuia de a constitui, în condițiile prevăzute de lege, titlu executoriu. Prin urmare, nu sunt aplicabile din această perspectivă dispozițiile art. 150 alin. (2) C.proc.civ. potrivit cărora „Copiile vor fi certificate de

³ G. Boroș, D. Rădescu, „Codul de procedură civilă comentat și adnotat”, Editura All, București, 1994, p. 637.

parte pentru conformitate cu originalul” și nici prevederile art. 292 alin. (1) C.proc.civ. conform căruia „dacă prin lege nu se dispune altfel, fiecare parte are dreptul să depună înscrisurile de care înțelege să se folosească, în copie certificată pentru conformitate”. Astfel, în cadrul procedurii investirii cu formulă executorie, instanța de judecată nu este chemată să stabilească o anumită situație de fapt ce ar trebui stabilită în baza administrării unor mijloace de probă, printre care se numără și proba cu înscrisuri, ci este obligată să verifice chiar documentul în sine, înscrisul efectiv, pentru a determina dacă acesta îndeplinește condițiile cerute de lege pentru a putea dobândi efectul constând în caracterul, însușirea de a fi titlu executoriu, efect ce se constată numai prin pronunțarea încheierii de admitere a cererii de investire cu formulă executorie.

De asemenea, trebuie subliniat că legiuitorul a folosit termenul de „înscris”, iar nu termenul de „act juridic” utilizat, spre exemplu, în cuprinsul art. 309 C.proc.civ., de unde rezultă că nu interesează înscrisul în sens de mijloc de probă, acesta fiind prin el însuși doar o consemnare scriptică a unei operațiuni sau, după caz, a mai multor operațiuni juridice, ce dobândește, în temeiul legii, caracter executoriu.

În al doilea rând, trebuie avut în vedere și faptul că dispozițiile art. 663 alin. (4) C.proc.civ. nu au fost modificate prin Legea nr. 138/2014. Astfel, legea instituie obligația creditorului de a atașa la cererea de executare silită ce se depune la executorul judecătoresc „titlul executoriu în original sau în copie legalizată”. Prin urmare, cu atât mai mult cererea de investire cu formulă executorie ce se depune la instanța judecătorească va fi însoțită de înscrisul original ce constituie titlu executoriu.

În consecință, interpretarea conform căreia depunerea înscrisului în original odată cu cererea de investire cu formulă executorie nu este obligatorie întrucât legea nu prevede în mod expres acest lucru nu este întemeiată deoarece dispozițiile art. 640¹ alin. (3) C.proc.civ. stabilesc în mod expres că „Instanța va verifica dacă *înscrisul* întrunește toate condițiile de formă cerute de lege pentru a fi titlu executoriu”, fiind redundant să figureze și expresia „în original”, cu atât mai mult cu cât condițiile de formă, inclusiv cele stabilite prin norme speciale, pot fi verificate numai prin prezentarea originalului.

Mai mult decât atât, din interpretarea logică a dispozițiilor nemodificate în urma intrării în vigoare a Legii nr. 138/2014 ale art. 663 alin. (4) C.proc.civ. prin care se prevede obligația depunerii titlului executoriu în original rezultă că creditorul va depune la executorul judecătoresc odată cu cererea de executare silită înscrisul ce a fost prezentat instanței de judecată și a dobândit caracterul de titlu executoriu, împreună cu încheierea de investire cu formulă executorie a acestuia.

În al treilea rând, instanța sesizată cu cererea de investire cu formulă executorie este obligată să verifice dacă înscrisul îndeplinește condițiile de formă

prevăzute de lege pentru a fi titlu executoriu, precum și alte cerințe în cazurile anume prevăzute de lege. Printre aceste condiții, instanța este obligată să verifice inclusiv dacă înscrisul se află efectiv în posesia creditorului întrucât, conform art. 1503 C.civ., „remiterea voluntară a înscrisului original constatator al creanței (...) **naște prezumția stingerii obligației prin plată**”. Or în cazul în care înscrisul nu se mai află în posesia creditorului, acesta nu se bucură de prezumția că deține un titlu executoriu.

În acest sens, în ipoteza unui creditor de rea-credință, acesta poate efectua mai multe copii, inclusiv legalizate, de pe înscrisul constatator al creanței sale, pentru ca ulterior remiterii înscrisului original către debitor în scopul liberării acestuia de datorie, să obțină de la instanța judecătorească investirea cu formulă executorie a unei copii semnate pentru conformitate cu originalul, iar de la executorul judecătoresc, încuviințarea și pornirea executării silite (eventual simultan începerea simultană a mai multor executări silite) în baza unei copii legalizate de pe înscrisul ce deja nu mai constituie titlu executoriu ca urmare a remiterii sale către debitor.

Un alt argument în sensul depunerii în original a înscrisului pentru care se solicită investirea cu formulă executorie îl reprezintă obligația instanței de a verifica legitimarea procesuală activă a persoanei care a formulat cererea, respectiv dacă aceasta are calitatea de creditor la momentul introducerii cererii de investire cu formulă executorie. Or verificarea întrunirii calității de creditor presupune verificarea înscrisului în original cu atât mai mult în cazul titlurilor de credit care pot fi transmise unor alte persoane ce dobândesc calitatea de creditor din momentul dobândirii titlului.

Mai mult decât atât, având în vedere caracterul constitutiv al titlurilor de credit, persoana care solicită investirea cu formulă executorie trebuie să facă dovada existenței titlului întrucât înscrisul este constitutiv de drepturi, iar dreptul încorporat în titlu nu există fără înscrisul respectiv.⁴

Astfel, argumentul că în trecut pe cale cutumiară se aplica formula executorie pe înscris prin utilizarea unei ștampile spre deosebire de reglementarea actuală care prevede pronunțarea unei încheieri în care sunt trecute elementele de identificare ale titlului în cuprinsul formulei executorii nu este de natură a justifica inexistența obligației instanței de a realiza o verificare nemijlocită a înscrisului în original, cu atât mai mult cu cât și corespunzător reglementării anterioare se prevedea obligația instanței de judecată de a pronunța o încheiere de investire cu formulă executorie în care erau trecute elementele de identificare ale titlului

⁴ St. D. Cărpenaru, „Tratat de drept comercial român”, Ediția a III-a revizuită Conform noului Cod civil, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 603.

executoriu, concomitent cu aplicarea ștampilei conținând formula executorie pe titlu, inclusiv pe titlurile executorii reprezentate de hotărârile judecătorești.

De asemenea, trebuie avut în vedere și rezultatul unei interpretări istorico-teleologice a evoluției reglementării procedurii de învestire cu formulă executorie și a procedurii de încuviințare a executării silite.

Modificarea dispozițiilor art. 373¹ C.proc.civ. din 1865 prin art. I pct. 13 din Legea nr. 459/2006 în sensul atribuirii competenței de soluționare a cererilor de încuviințare a executării silite executorului judecătoresc a fost declarată neconstituțională prin Decizia nr. 458 din 31 martie 2009 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 373¹ din Codul de procedură civilă⁵ în care s-a statuat caracterul unitar al procesului civil ce impune respectarea garanțiilor ce caracterizează dreptul la un proces echitabil atât în faza judecății, cât și în faza executării silite, cea mai importantă din aceste garanții fiind „dreptul la un tribunal” în sensul art. 21 din Constituție și al art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adică liberul acces la o instanță independentă și imparțială, stabilită prin lege, și controlul actelor efectuate în ambele faze ale procesului de către instanțele judecătorești.

Prin urmare, și interpretarea dispozițiilor art. 640¹ C.proc.civ. trebuie realizată în corelare cu prevederile art. 6 par. 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale care reglementează dreptul la un tribunal ca și componentă a dreptului la un proces echitabil.

Într-adevăr, scopul legiuitorului exprimată prin modificările introduse prin Legea nr. 138/2014 a constat, printre altele, și în acela de a degreva instanțele de cererile având ca obiect încuviințarea executării silite și de a menține celeritatea procedurilor de începere a executării silite, însă numai concomitent cu exercitarea unui control efectiv de către instanța de judecată anterior debutului procedurii de executare silită prin verificarea caracterului de titlu executoriu al înscrisurilor în baza cărora se va putea demara executarea silită de către executorii judecătorești. Tocmai scoaterea din sfera aplicării procedurii de învestire cu formulă executorie a hotărârilor judecătorești relevă obligația instanțelor de judecată de a efectua un control efectiv asupra începerii executării silite, atunci când ea se realizează în temeiul unor alte înscrisuri în afara titlurilor rezultate în urma desfășurării unei proceduri de judecată de către o instanță independentă și imparțială.

Aceasta cu atât mai mult cu cât legalitatea începerii procedurii de executare produce efecte asupra tuturor actelor de executare ulterioare și, prin urmare, asupra tuturor părților implicate în această procedură, Curtea Constituțională reținând, în acest sens, că executarea silită nu trebuie privită unilateral, numai din perspectiva

⁵ Publicată în M. Of. nr. 256 din 17.04.2009, Partea I.

creditorului și a drepturilor acestuia, ci și din perspectiva debitorului, căruia deopotrivă trebuie să-i fie asigurate garanțiile ce caracterizează dreptul la un proces echitabil, prin înlăturarea oricăror posibilități de abuz și a eventualelor demersuri șicanatorii. Accesul la o instanță de judecată, prin posibilitatea contestării actelor de executare făcute cu încălcarea legii, nu constituie întotdeauna un remediu suficient oferit persoanei împotriva căreia s-a procedat în mod nelegal la începerea executării silite. Este necesară o garanție procesuală a debitorului pentru prevenirea oricărui abuz în exercitarea dreptului de către creditorul urmăritor, iar controlul judecătoresc al începerii executării silite constituie o asemenea garanție, adecvată și eficientă, a dreptului la un proces echitabil al tuturor părților implicate în această procedură.⁶

În consecință, simplul fapt că procedura de învestire cu formulă executorie este o procedură necontencioasă nu justifică absența unui control efectiv al instanței de judecată asupra înscrisului în baza căruia se va putea porni executarea silită, o interpretare contrară având ca efect lipsirea debitorului de o garanție procesuală atribuită în competența instanței judecătorești ca instanță imparțială și independentă, contravenind în acest fel dispozițiilor dreptului la un proces echitabil.

⁶ Decizia Curții Constituționale nr. 458 din 31 martie 2009 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 373¹ din Codul de procedură civilă, publicată în M. Of. nr. 256 din 17.04.2009, Partea I.